

COMMUNITY OF PRACTICE ON GENDER-BASED VIOLENCE

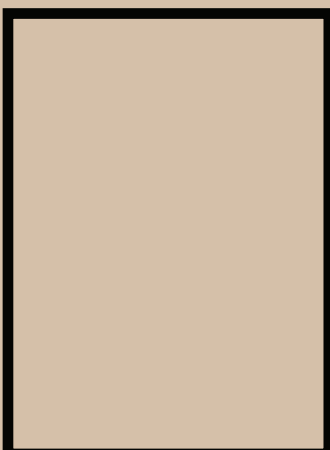
[Redacted text block]

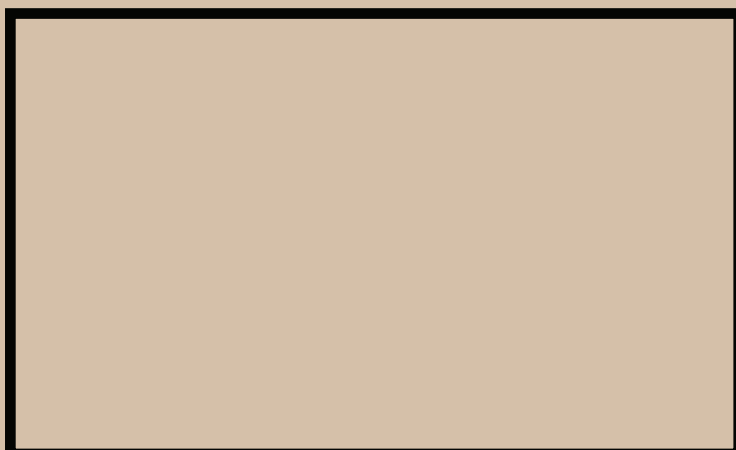
EEN VERKENNEND ONDERZOEK OVER GENDERGERELATEERD GEWELD IN DE NEDERLANDSE MEDIA

[Redacted text block]

[Redacted text block]

[Redacted text block]

DANKWOORD

Auteur: Pleun Elsa Andriessen (Transform the norm)

Dankwoord: Nieneke van den Akker (Cordaid) provided backstop support for the development of this report

Redacteuren: Myrthe van Gestel (Fairspace) and Hannah Kabelka (KIT)

Vertaling Engels-Nederlands: Floor Middeljans

Redactie en grafische vormgeving: Tristan Bayly (KIT)

Dit rapport is opgesteld in opdracht van Share-Net Netherlands' Community of Practice on Gender-based violence.

INHOUD

4	INTRODUCTIE
5	DEFINIËREN VAN GENDERGERELATEERD GEWELD
5	ANALYSE CHECKLIST
7	HET PERSPECTIEF VAN JOURNALISTEN
8	RESULTATEN EN BEVINDINGEN De verschillende vormen van verslaggeving over GBV Voorkomt de verslaggeving verdere schade/traumatisering Is de verslaggeving accuraat en passend Overig
13	VOORBEELDEN Voorbeelden van 'Good Reporting' Voorbeelden van 'Bad Reporting'
16	CONCLUSIES
18	BIJLAGEN Checklist 'Good Reporting' uitgelegd Artikelen opgenomen per krant Voorbeelden van 'Good Reporting' Aanbevolen terminologie voor AD

INTRODUCTIE

De manier waarop we denken wordt sterk gevormd door de manier waarop informatie aan ons wordt overgebracht. De media speelt hierin een belangrijke rol. Bestaande stereotypen, zoals geslachtsnormen, worden in stand gehouden door de manier waarop media hun verhalen neerzetten en blijven onze percepties en ideeën vormen over de rol van vrouwen en meisjes in de samenleving.¹ Bovendien kunnen zij dezelfde normen adresseren die gendergerelateerd geweld (GBV) veroorzaken en mogelijk maken. Uit onderzoek blijkt dat 46% van de nieuwsberichten genderstereotypen versterkt, terwijl slechts 4% dit actief in twijfel trekt.²

Genderongelijkheid ligt ten grondslag aan GBV. De manier waarop GBV in de media wordt neergezet heeft rechtstreeks invloed op de manier waarop de samenleving het verschijnsel waarneemt en beoordeelt. Dit kan leiden tot een belangenconflict; wat een goede krantenkop of een goed verhaal is voor journalisten, is misschien niet in het belang van het slachtoffer of voor gendergelijkheid. De representatie van de complexiteit van gendergelijkheid, de bredere context van geweld, de impact op slachtoffers en de concurrerende verhalen van 'victimhood', tegenover de noodzaak om de intersectionaliteit en machtsdynamiek te herkennen die aan GBV ten grondslag liggen, moeten zorgvuldig en doordacht behandeld worden, samen met gespecialiseerde begeleiding.

In deze context heeft de "Share-Net Netherlands' Community of Practice on GBV"³ als doel een beter inzicht te krijgen in de status van GBV artikelen in de Nederlandse media, met focus op de kennisgeneratie en het delen van GBV preventie en reactie, internationaal en in Nederland. Dit rapport gaat in op de volgende onderzoeksvragen:

- Hoe kan GBV neergezet worden op een manier die vrij is van schadelijke gendernormen en stigmatisering?
- Hoe wordt gendergerelateerd geweld momenteel neergezet in de Nederlandse media?

De bevindingen zijn gebaseerd op interviews met Nederlandse journalisten en een kwalitatieve analyse van 112 artikelen uit acht Nederlandse kranten die de periode van maart tot september 2021 bestrijken.⁴

- a. De kranten die in dit verkennende onderzoek opgenomen zijn:
- b. AD
 - c. NRC
 - d. De Trouw
 - e. Het Parool
 - f. De Telegraaf
 - g. De Volkskrant
 - h. Nederlands Dagblad
 - i. Metro

1. UNICEF (2020). Responsible representation and reporting of violence against women and violence against children. Guidelines for media professional

2. Mediasupport (2020). The crucial role of media in achieving gender equality

3. <https://share-net.nl/communities-of-practice/gender-based-violence/>

4. Deze periode markeert de laatste 6 maanden toen de opdracht begon.

DEFINIËREN VAN GENDERGERELATEERD GEWELD

Zoals gedefinieerd in het verdrag van Istanbul⁵ en later herhaald door de Europese commissie,⁶ “met gendergerelateerd geweld tegen vrouwen wordt geweld bedoeld dat gericht is op een vrouw vanwege haar geslacht of geweld dat vrouwen onevenredig treft”. Tevens, “geweld tegen vrouwen wordt opgevat als een schending van de mensenrechten en een vorm van discriminatie tegen vrouwen en omvat alle daden van gendergerelateerd geweld die resulteren, of mogelijk resulteren tot, lichamelijke, seksuele, psychologische of economische schade of leed voor vrouwen, inclusief dreigingen met dergelijke daden, dwang of willekeurige vrijheidsberoving, ongeacht of dit plaatsvindt in het openbaar of in de privé-sfeer”.

Hoewel GBV en VAW (violence against women) niet over één kam mogen worden geschoren, kruisen zij vaak wegen aangezien het meeste geweld dat tegen vrouwen wordt gepleegd (bewust of onbewust) om gendergerelateerde redenen is, en gendergerelateerd geweld vrouwen onevenredig treft.⁷

Rekening houdend met de bovenstaande uitleg en de omvang van dit onderzoek, zal de term ‘gendergerelateerd geweld’ overal gebruikt worden, waarbij niet miskend wordt dat de besproken thema’s/schendingen ook vormen zijn van geweld tegen vrouwen. Tevens, omvat de analyse verslaggeving over de volgende thema’s/overtredingen:

- Geïstitutioniseerd/structureel geweld
- Lichamelijk geweld
- Seksueel geweld
- Psychologisch geweld
- Economisch geweld
- Intiem partnergeweld
- Gedwongen huwelijk
- Vrouwen verstoppen/ontvoering
- Genitale verminking van vrouwen
- Vrouwenmoord

ANALYSE CHECKLIST

Wat is een ‘goede’ manier van verslaggeving over GBV in Nederland?

Rekening houdend met de goede methoden, aangegeven in de eerste fase van dit onderzoek,⁸ worden een aantal factoren geïdentificeerd en vertaald in een zogeheten “checklist” om te helpen aanduiden of de verslaggeving over GBV op een nauwkeurige en adequate manier is gedaan, zodat verdere schade wordt voorkomen. Een korte verantwoording/uitleg van elke factor is te vinden in Bijlage A.

Met betrekking tot Sectie 1, tonen deze gegevens de aard van het artikel aan, waarbij de invalshoek, de gerapporteerde soorten van GBV, alsmede de actoren uit het artikel worden geïdentificeerd.

5. <https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list?module=treaty-detail&treatynum=210>

6. Movisie Toolbox voor verandering: Uitleg over veelgebruikte begrippen

7. <https://www.coe.int/en/web/gender-matters/what-is-gender-based-violence>

8. Een overzicht van de goede methoden opgenomen in het ontwerpen van de checklist kunnen hier gevonden worden: <https://docs.google.com/document/d/1vW5X9Sq4vj12QZ0KEP73hDoJF5bQ87-qeYrJDp-k2OE/edit?usp=sharing>

Sectie 2 helpt bij het vaststellen van het aantal goede methoden die gebruikt zijn voor de verslaggeving. Hoe meer er in het artikel worden opgenomen,⁹ des te meer men kan stellen dat GBV gerapporteerd is op een adequate manier dat verdere schade en stereotypering voorkomt.

Sectie 3 is een meer kwalitatieve analyse van het taalgebruik, waarbij gekeken wordt naar verschillende bewoordingen, toon en (onderliggende) boodschap van de artikelen.¹⁰

Checklist 'good reporting':

Sectie 1: bepalen van de invalshoek

- **Soort artikel**
 - Nieuwsberichten
 - Opiniestukken
 - Story-telling/bewustwording
- **Onderwerp(en)**
 - Geïnstitutionaliseerd/structureel geweld
 - Lichamelijk geweld
 - Seksueel geweld
 - Psychologisch geweld
 - Economisch geweld
 - Intiem partnergeweld
 - Gedwongen huwelijk
 - Vrouwen verstoppen/ontvoering
 - Genitale verminking van vrouwen
 - Vrouwenmoord
- **Acteur: Wie is het onderwerp in het artikel?**
 - Persoon die onderworpen werd aan geweld
 - Persoon die geweld heeft ondergaan en geweld heeft overleefd
 - Dader van het geweld
 - Familie van de persoon die het geweld heeft ondergaan
 - Familie van de dader
 - Getuige van het geweld
 - Politie, justitie, politici
 - Deskundigen
 - Theoretisch/maatschappelijk

Sectie 2: Inhoudelijke analyse

- **Checklist 'good reporting'**¹¹

Voorkomt de verslaggeving verdere schade/traumatisering? Heeft het artikel:

- Schadelijke details weggelaten?
- Informatie die het slachtoffer identificeert weggelaten?
- Het geweld benoemd voor wat het is?
- Beeldspraak vermeden van stereotypering of verdere schade?

9. Na uitsluiting van de niet-relevante factoren voor het specifieke artikel, d.w.z. dat sommige artikelen geen afbeelding bevatten of rapporteerden over individuele gevallen, waardoor deze factoren irrelevant werden.

10. Dit eerste ontwerp omvat de analyse van Secties 1&2

11. (Gebaseerd op eerder vastgestelde vereisten) vindt u de uitleg in [Bijlage A](#).

Is de verslaggeving accuraat en gepast? Heeft het artikel:

- Vermeden de gebeurtenissen sensationeel te maken?
- Actieve taal gebruikt om het geweld te beschrijven?
- Respectvolle taal gebruikt?
- Experts erbij betrokken?
- Statistieken gebruikt?
- Nuttige informatie zoals hulplijnen gebruikt?

Sectie 3: Verhalende analyse, benadrukken van taal nuances

- Vaststellen van suggesties/impliceren van taalgebruik/tonen
- Vaststellen van veroordelend taalgebruik/tonen
- Vaststellen van taalgebruik/tonen die gendernormen versterken (stereotypering)

HET PERSPECTIEF VAN JOURNALISTEN

Als onderdeel van dit onderzoek zijn journalisten van de acht bijgevoegde kranten benaderd, evenals andere stakeholders die betrokken zijn bij ethische (GBV) verslaggeving in de media.

Enkele belangrijke bevindingen uit deze correspondentie over de GBV verslaggeving in Nederlandse kranten, vanuit het perspectief van journalisten zijn als volgt:

- Kranten werken met stijlgidsen,¹² en geven daarmee de richtlijnen voor het schrijven binnen de kaders van ethische journalistiek en binnen het kader van de krant. Hoewel er verwezen wordt naar verslaggeving over een aantal gecompliceerde onderwerpen, blijven de richtlijnen vaak algemeen en vermelden ze niet rechtstreeks GBV.
- De algemene opvatting is dat er geen richtlijnen zijn voor de verslaggeving over GBV of dat journalisten niet op de hoogte zijn van het bestaan ervan. Echter, hetzelfde geldt voor vele andere vormen van geweld.
- Onlangs is de verslaggeving over GBV een onderwerp van discussie geweest in de 'wereld' van journalistiek, het AD ontwikkelt nu een leidraad voor verslaggeving over GBV. Hieraan moet nog de laatste hand worden gelegd.
- Journalisten gaven aan behoefte en belangstelling te hebben, om meer te leren over hoe zij slachtoffers kunnen interviewen en hoe zij de ontvangen informatie adequaat kunnen gebruiken.
- Andere dilemma's die aan de orde werden gesteld bij verslaggeving van GBV zijn romantisering van het geweld, het evenwicht tussen verslaggeving en leesbaarheid en het omgaan met meerdere actoren en machten die betrokken zijn bij het ontwikkelen van het uiteindelijke artikel. Een aantal van deze dilemma's zullen besproken worden in de sectie met bevindingen.

12. Voorbeeld stijlgids van een van de bijgevoegde kranten: <https://nrccode.nrc.nl/>

RESULTATEN EN BEVINDINGEN

Uit deze resultaten blijken de belangrijkste trends die door de analyse checklist zijn geïdentificeerd.

Ondanks het feit dat er weinig expliciete beschrijvingen van geweld zijn opgenomen, gelieve er rekening mee te houden dat sommige van de voorbeelden waarnaar in deze resultaten wordt verwezen schokkend kunnen zijn.

De verschillende vormen van verslaggeving over GBV

De meest voorkomende vormen van verslaggeving over GBV:

1. 69% krantenartikelen over:
 - a. Rechtszaken
 - b. Verslaggeving over geweld dat heeft plaatsgevonden
 - c. Politieke ontwikkelingen, zowel nationaal als internationaal.
2. 25% opiniestukken over:
 - a. De huidige beschikbare middelen en systemen voor de aanpak van GBV
 - b. Commentaar op lopende bekende zaken of de ontwikkeling in de aanpak van GBV op juridisch, maatschappelijk en individueel niveau
3. 9% story-telling/bewustwording:
 - a. Vaak artikelen waarin slachtoffers hun verhaal vertellen over hoe zij uit systematisch geweld in hun leven zijn gekomen of hoe zij dit hebben overwonnen
 - b. Bewustwording vergroten met betrekking tot lopende zaken, ontwikkelingen, campagnes, politieke zaken (nationaal en internationaal).

Voorkomt de verslaggeving verder schade/traumatisering?

Romantiseren van GBV

De Nederlandse taal wordt gebruikt om afstand te creëren rondom het onderwerp van huiselijk geweld. Een voorbeeld hiervan is het refereren van intiem partnergeweld als 'conflict in een privé/thuiscontext' of 'crime passionnel'. Desalniettemin waren er een groot aantal artikelen die ingingen op de onderliggende kwestie van het omgaan met intiem partnergeweld binnen de privé-omgeving waarin het plaatsvindt.

*Een voorbeeld van romantisering in een krantenartikel over een lopende rechtszaak over intiem partnergeweld en verkrachting:

'Er volgt een woordenwisseling. Er valt een klap. Maar er wordt ook gezoend. En uiteindelijk is er seks'

Benoemen van het geweld

De meerderheid van de artikelen (77%) benoemden het geweld accuraat door het gebruik van juiste terminologie. De meest situaties waar dit niet het geval was, werden aangetroffen in artikelen over lopende zaken, waarbij de dader nog niet schuldig bevonden was aan het vermeende geweld. Deze ontwijkende verslaggeving werd voornamelijk weerspiegeld in:

- Beschrijvende titels/uitleg. De beschrijvingen waren meer grafisch wanneer er werd verwezen naar GBV buiten Nederland, terwijl de Nederlandse gevallen vaker met respectvoller taalgebruik werden beschreven
- Geromantiseerd/gedistantieerd beeld van het geweld
- Gebruik van termen zoals 'misbruik' of 'grensoverschrijdend gedrag' (hieronder toegelicht)

*Een voorbeeld van dit soort vermijdende verslaggeving:

Titel: 'Amnesty: 1 op 10 Nederlandse studentes slachtoffer van seks zonder instemming'

*Een voorbeeld van benoemen van geweld:

Titel: 'Chinese webreus Alibaba schorst medewerkers na mogelijk seksueel misbruik'

COVID-19

Een ander groot deel van de artikelen ging in op de gevolgen van COVID-19 op bestaande en dreigende gevallen van intiem partnergeweld. De anticipatie op de toename van intiem partnergeweld en de moeilijkheden om dat aan te pakken, als gevolg van de COVID-19 beperkingen, werden beide aan de orde gesteld. Interessant is dat er meer ruimte is gegeven aan artikelen die het probleem aangaven, dan aan artikelen die ingingen op de maatregelen die genomen zijn om met de situatie om te gaan. Zoals 'mask-19' of de oprichting van een meldpunt voor intiem partnergeweld in bijvoorbeeld supermarkten.

Actoren

63% van de artikelen vermeldde de slachtoffers van GBV als actoren en 57% vermeldde de dader als actor. In veel artikelen werd er voornamelijk gefocust op de dader en zijn (vermeende) acties. Een tendens dat men in overeenstemming met het rechtssysteem kan beschouwen, dat gericht is op het reageren op de misdaad (dader) en niet zozeer op het handelen vanuit de behoeften van het slachtoffer. Als gevolg, bevatte de overgrote meerderheid van verslaggeving verklaringen/antwoorden met betrekking tot de beschuldigingen of het delen van verhalen van de dader. Hierdoor ontstond er een ongelijke verdeling waarbij de ruimte voor het slachtoffer om te delen aanzienlijk minder was.

Mogelijk zou de verslaggeving van bepaalde reacties van de daders bij kunnen dragen aan het niveau van sensationeel nieuws en kan het schadelijk zijn voor het slachtoffer en/of lezers die slachtoffer zijn van GBV.

*Een voorbeeld van het laatste is:

‘Hij ontkende dat hij de vrouwen onder druk zette om hun schulden af te lossen in natura. En ook dat hij dreigde met huisuitzettingen of het in beslag nemen van hun spullen. Hij had alleen seks met vrouwen met wie hij een klik had. En hij betaalde ze ervoor. “Ze moesten zelf weten wat ze met dat geld deden. Boodschappen doen, of schulden aflossen.”’

Sensatie nieuws/entertainment

De verhalen van huiselijk en seksueel geweld door bekendheden waren consistent in alle kranten. Dit omvat zowel Nederlandse als internationale zaken. Twee specifieke gevallen (Lil’ Kleine & Bilal Wahib) werden herhaaldelijk behandeld in de kranten. Niet alleen in de verslaggeving van deze specifieke gevallen, maar ook als voorbeeld of referentiepunt voor andere krantenartikelen of opiniestukken. Het lijkt erop dat het opnemen van dergelijke voorbeelden de leesbaarheid van zulke artikelen verhoogt.

Gedetailleerde beschrijvingen van geweld

Een ander belangrijk resultaat van het onderzoek is de grafische beschrijving van het geweld. Alhoewel het meer voorkwam in een specifieke set van kranten, was het een terugkerend patroon. Zeer grafische scènes rondom intiem partnergeweld, seksueel geweld en vrouwenmoord werden niet alleen beschreven in de titels, maar ook in de hoofdtekst.

*Voorbeelden van gedetailleerde beschrijvingen van het geweld:

International case:

“...En heeft haar meerdere malen verkracht. De vrouw was niet in staat zich te verzetten. Ze liep letsel op tijdens de urenlange aanval, onder meer omdat S. op haar pacemaker had geslagen.”

“...And he raped her multiple times. The woman was unable to resist. She was badly injured as a consequence of the multiple hour long attack, partly because S. had hit her pacemaker.”

Nederlandse zaak:

“Zo heeft de man een nijptang in de tong van zijn vrouw gezet en haar vervolgens langdurig door de woning getrokken. Ook heeft hij kokend water over haar borsten gegoten.”

“For example, the man put pincers in his wife's tongue and then pulled her through the house for a long time. He also poured boiling water over her breasts.”

Is de verslaggeving accuraat en passend?

Titels

Vaak hebben titels van artikelen als doel de lezers te trekken, waarbij gebruik wordt gemaakt van schadelijke framing. Het is belangrijk op te merken dat in veel gevallen de auteurs van de artikelen niets te zeggen hebben over welke titel wordt gebruikt. Voorbeelden van zulke schadelijke framing zijn:

- Expliciete titels: Titels die citaten van de dader, of grafische beschrijvingen van het geweld omvatten.
- On-gerelateerde titels: Gebruik maken van bekende gevallen (bijvoorbeeld Bilal Wahib) om de aandacht van de lezer te trekken. De titel verwijst dan vaak naar één regel van het artikel en helemaal niet naar het onderwerp of de premisse.
- Hergebruik van artikelen: Sommige artikelen worden meerdere keren in de krant gebruikt, of soms zelfs in verschillende kranten. Een andere titel zou het enige verschil zijn.
- Romantiseren van de titel: Het geweld op een 'dramatische' manier vertellen waarbij het geweld niet met de juiste term benoemd wordt en/of stigmatisering van de relatie tussen het slachtoffer en de dader vermijdt.

*Voorbeeld van een geromantiseerde schadelijke titel (zonder het geweld te benoemen en de inactieve taal ten opzichte van het geweld):

'De affaire die naaister Ichelle (29) het leven kostte; Toen Felix berichten van haar kreeg, was ze al dood'

Deskundigen/statistieken

Statistieken zijn gebruikt, alhoewel vooral voor langere artikelen die niet de meerderheid uitmaakten van de geanalyseerde verhalen. Meer overheersend was de betrekking van deskundigen, variërend van academici, politiefunctionarissen en GBV-gezondheidszorg medewerkers. Artikelen die zich richtten op GBV vanuit een meer maatschappelijk perspectief of die gingen over opvallende zaken, neigden sneller naar het beroep doen op deskundigen. Vrouwenmoord en gedwongen huwelijken waren de vormen van GBV die hoofdzakelijk besproken werden vanuit een maatschappelijk perspectief, terwijl huiselijk geweld en seksueel geweld meer voorkwamen in artikelen over individuele gevallen.

Overig

Hulplijnen en kritiek

Slechts 7% van de artikelen bevatte aanvullende informatie waarnaar gerefereerd kon worden wanneer men een vorm van GBV ervaarde. Opmerkelijk is dat de kritiek op de beschikbare hulpmiddelen voor

slachtoffers en de rechtsgang wanneer de politie betrokken wordt, terugkerende thema's waren. Hoewel sommige van deze kritieken geuit werden door middel van verhalen van slachtoffers, werd er weinig tot geen moeite gedaan om die kritiek te compenseren door hulpmiddelen voor anderen te verschaffen.

Voorbeeld van kritiek:

Titel: *'Verkracht? Wacht even met aangifte, zegt de politie nog steeds'*

Een terugkerend thema: online seksueel geweld

Alhoewel het geen direct antwoord is op de onderzoeksvraag, werd één thema in alle kranten besproken. Wat meerdere malen genoemd werd was de opkomst van online seksueel geweld en nog specifiek, de bezorgdheid over het aanpakken van dit soort geweld.

Termen

- Misbruik vs geweld

Het Nederlandse woord 'misbruik' is een manier om het geweld niet direct te benoemen. Het is één van de meest voorkomende termen bij verslaggeving over GBV, VAW of geweld tegen kinderen. Hoewel het een duidelijke overtreding benadrukt, verzacht het de ernst van het misdrijf door het niet benoemen van geslachts-/seksuele/fysieke/psychologische etc elementen van geweld.

- Grensoverschrijdend gedrag

Een andere term die voortdurend in veel artikelen wordt gebruikt is 'grensoverschrijdend gedrag'. Dit is vaak een onjuiste term, omdat hij passief van aard is en het geweld niet benoemt. Het is een dubbelzinnige term die gebruikt blijft worden in verslaggeving: het beschrijft niet het geweld en het verwijdt zich van de criminalisering van de daad.

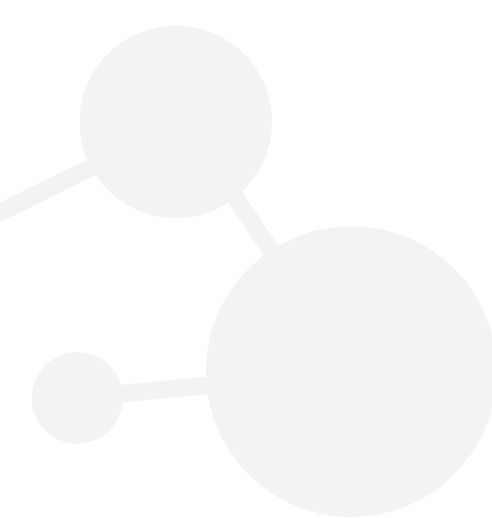
Stereotypering

Verschillende vormen van stereotypering werden in de artikelen aangetroffen:

- - Vrouwen tot slachtoffer maken, kwetsbare mensen stereotype
- - Voorbeeld van beschuldigen van slachtoffer:

"De affaire rond Smeets leert ons dat het belangrijk is om schaamte te overwinnen en je verhaal wel te vertellen. Alleen als de feiten openbaar worden, kan er verandering optreden. Verzamel dus eerst al je moed en kom uit je schulp. Denk niet: ben ik nou gek, maar praat erover. Blijf er niet alleen mee zitten."

- Voorbeelden van het depersonaliseren van het slachtoffer (vaak de vrouw) door het noemen van de dader en het verwijzen naar de ander met 'de vrouw', 'de partner'
- Stereotypering van vrouwen als facilitators van geweld maar niet als daders

-
- Kruising van cultuur en religie. Eenzijdige verslaggeving van betrekken en benadrukken van religieuze/culturele componenten, alleen wanneer de dader geïdentificeerd is als onderdeel van de islamitische gemeenschap. De enige andere verwijzing naar religie/cultuur is GBV binnen de katholieke kerk (hoewel alleen systematisch, niet individueel)

Voorbeeld van 'good' reporting

De meeste voorbeelden van 'good reporting' zijn niet de artikelen die verslag geven op specifieke (rechts)zaken van GBV. Opiniestukken of story-telling artikelen zijn gewoonlijk langer, bevatten een uitgebreidere analyse van specifieke situaties of verschijnselen, evenals de inbreng van professionals en de toevoeging van nuttige informatie. Gezien de lengte van deze artikelen zijn enkele uittreksels te vinden in [Bijlage C](#), deze geven voorbeelden van deze gevoelige en holistische manier van verslaggeving.

- Weglaten van schadelijke details
- Benoem het geweld voor wat het is
- Incluseren van data en professionals
- Vermijd de zaken sensationeel te maken
- Gebruiken van actieve en respectvolle taal
- Identificatie van machtsstructuren
- Vermijd stereotypering

Voorbeelden van 'bad reporting'

Krant: AD, 21-04-2021

Type: verslag over rechtszaak

Titel: *We zien vaker bij huiselijk geweld: hij slaat maar is aardig voor de kat. laat hem maar terugkomen*

OOSTERHOUT - Een 43-jarige Oosterhouter drong de woning van zijn vriendin binnen, deelde klappen uit, greep haar bij de keel en verkrachtte haar. Tot zover de aanklacht. Tijdens de strafzaak zegt zij: "Vergeef hem maar. Hij heeft al genoeg straf gehad."

De verdachte ontkent niet dat hij hardhandig is geweest. Maar de seks was vrijwillig. Officier van justitie Mark de Graaf gelooft daar geen snars van. "Ze huilde, schreeuwde en duwde hem weg" Hij eist 36 maanden onvoorwaardelijk.

Overdreven

Het slachtoffer houdt wel staande dat de seks tegen haar wil was. Maar bij haar aangifte was ze emotioneel heeft ze 'misschien wat overdreven'. De verdachte is best een goeie vent: "Ik heb het moeilijk zonder hem." Ze vindt behandeling van zijn depressieve klachten belangrijker dan straf. Op zijn beurt zegt hij dat-ie helemaal niet terug wil bij haar. De verdachte zit bijna zes maanden in voorarrest voor de gebeurtenissen op 25 oktober vorig jaar. Hier is meer aan de hand. Mevrouw is nota bene op ons verzoek gehoord.

De relatie tussen beiden liep na zes jaar op z'n eind. De verdachte had het daar moeilijk mee. Dat blijkt uit mailtjes waarin hij afwisselend zegt seks te willen, maar ook schrijft: "Je bent geen mens, je bent een varken." Op de bewuste dag gooit hij 's ochtends zand door de brievenbus. De politie ziet ook poep, maar dat ontkent hij. 's Avonds komt hij terug. "Ik wilde met haar praten."

Er volgt een woordenwisseling. Er valt een klap. Maar er wordt ook gezoend. En uiteindelijk is er seks. Was dat na de mishandeling na dat hij haar bij de keel had gegrepen? Of ging de verdachte over de rooie toen na het vrijen op haar telefoon een berichtje met een hartje binnenkwam?

Kat

'We zien het vaker bij huiselijk geweld: hij slaat, maar is aardig voor de kat. Laat hem maar terugkomen'

Zijn advocaat Erik Thomas bestrijdt de mishandeling niet. Maar bepleit vrijspraak voor verkrachting. Het is volgens hem goed denkbaar dat zijn cliënt in zijn hunkering op het verkeerde baan is gezet door het zoenen. "We zien het vaker bij huiselijk geweld. Hij heeft klappen, maar is toch aardig voor de kat. Laat 'maar terugkomen. Maar hier is meer aan de hand. Mevrouw is nota bene op ons verzoek gehoord. Ze belt ook mij en zegt: Dit wil ik allemaal niet". Het finale woord is aan de rechtbank op 4 mei.

Analyse: een uitleg van de gemarkeerde delen volgt hieronder

Merk op dat dit een voorbeeld is en de mogelijkheid niet uitsluit dat een bepaald voorbeeld een veelvoud kan zijn van de volgende attributen:

- **Schadelijke details:** grafische beschrijving van geweld, informatie die het slachtoffer kan identificeren, het geweld niet benoemen voor wat het is
- **Onjuiste en ongepaste verslaggeving:** sensatie maken van de gebeurtenis, romantiseren van de zaak, passieve beschrijving van gebeurtenissen (bijvoorbeeld titel)
- **Stereotypering:** vrouwen als hulpeloos slachtoffer, 'victim blaming'

Naast de concrete voorbeelden hierboven, is de toon van het artikel richting roman story-telling in plaats van verslaggeving van een misdaad. Men zou verder kunnen stellen dat het artikel suggereert dat het slachtoffer niet geloofwaardig is en een zekere verantwoordelijkheid draagt in deze gevallen van geweld.

Voorbeelden van beeldmateriaal dat stereotyperend en potentieel schadelijk is

Krant: Telegraaf, 26-06-2021

Type: bewustwording

Titel: Enkeltje naar onbekende ellende

Krant: ND, 22-04-2021

Type: Nieuwsbericht/bewustwording

Titel: Bundle krachten tegen misbruik

CONCLUSIES

Bij het uitvoeren van dit onderzoek heeft de ‘Share-Net Nederlands’ Community of Practice on GBV’ zich gericht op het uitzoeken hoe GBV kan worden gekaderd op een manier die vrij is van schadelijke gendernormen en stigmatisering. Tevens, om meer licht te werpen hoe GBV op dit moment in de Nederlandse media wordt verwoord.

Ten eerste, om het GBV in te kaderen op een manier die vrij is van schadelijke gendernormen en stigmatisering, is het belangrijk om universele richtlijnen en beperkingen op te stellen die op elk mediaplatform worden toegepast en waar journalisten verantwoordelijk voor gehouden kunnen worden. Uit gesprekken met Nederlandse journalisten blijkt dat de meeste journalisten niet op de hoogte waren van richtlijnen over gevoelige GBV verslaggeving. Echter, was het AD bezig met de ontwikkeling van een document met richtlijnen. Uit de raadplegingen blijkt verder dat journalisten een specifieke behoefte en belangstelling hebben om meer te leren over hoe zij slachtoffers kunnen interviewen en deze informatie adequaat te gebruiken. Dit rapport bevat een checklist voor respectvolle verslaggeving in overeenstemming met een aantal leidende vragen die journalisten kunnen ondersteunen in het bepalen van de invalshoek en het analyseren van de inhoud en het narratief. Verdere stappen voor bewustwording, begeleiding en uitwisseling met journalisten zullen door het CoP worden overwogen in de toekomst.

Ten tweede, werden er in het rapport enkele ‘slechte methoden’ van GBV verslaggeving besproken. Er werd een terugkerend patroon waargenomen waarbij geweld grafisch werd beschreven, niet alleen in de titels maar ook in de tekstinhoud met betrekking tot intiem partnergeweld, seksueel geweld en vrouwenmoord. De titels dienen vaak als doel lezers te trekken, waarbij schadelijke framing wordt gebruikt. De termen ‘misbruik’ en ‘grensoverschrijdend gedrag’ werden veel vaker gebruikt dan de term ‘geweld’, wat de ernst van het misdrijf afzwakte door het niet benoemen van geslachts-/seksuele/fysieke/psychologische etc elementen van geweld. In alle artikelen werden stereotypen aangetroffen, namelijk: ‘victim blaming’, het depersonaliseren van het slachtoffer, het neerzetten van vrouwen als facilitators van het geweld en eenzijdige verslaggeving van religieuze/culturele componenten, alleen wanneer de dader wordt geïdentificeerd als onderdeel van de islamitische gemeenschap.

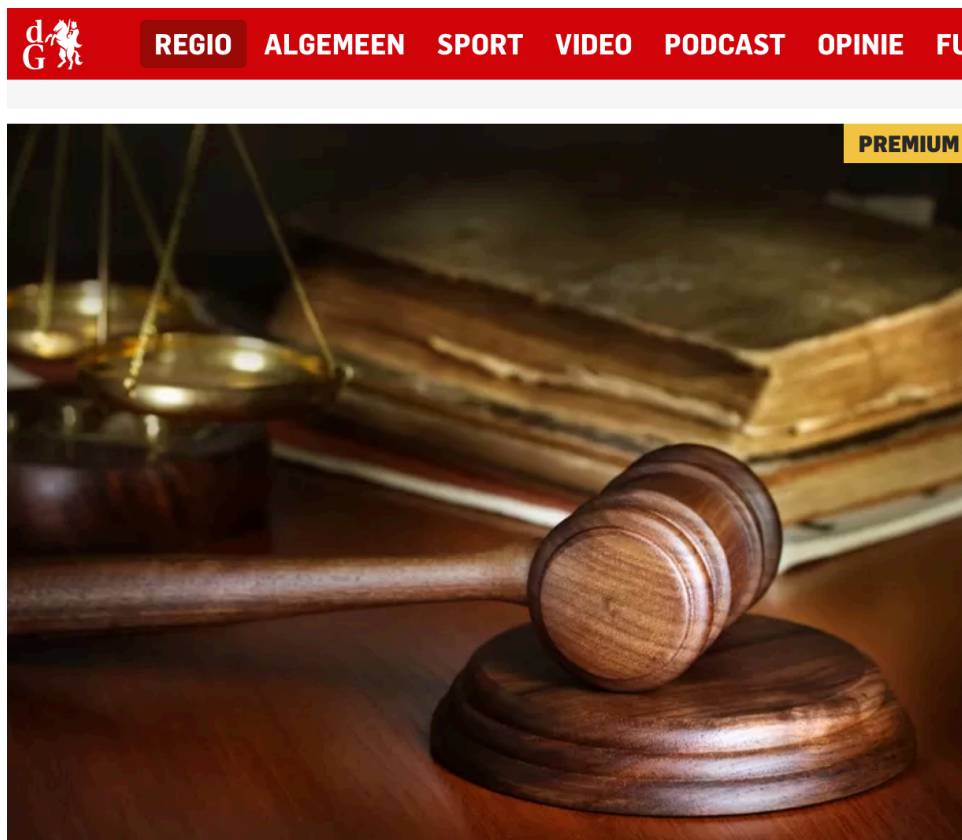
Na de onthullingen van The Voice of Holland heeft OneWorld ook geanalyseerd welke woorden de Nederlandse media eigenlijk gebruikt wanneer ze schrijven over seksueel misbruik.¹³ Hun belangrijkste bevindingen komen ook overeen met dit rapport, namelijk dat alle onderzochte media de voorkeur gaven aan het gebruiken van de terminologie ‘grensoverschrijdend gedrag’. Terwijl de meeste media zich in de verslagmaand, de eerste dagen na RTL’s statement, verre hielden van sensationele termen, sprak De Telegraaf van een ‘seks schandaal’

13. OneWorld (2022). Waarom media ‘seksueel wangedrag’ schrijven als het over verkrachting gaat. (Available at: <https://www.oneworld.nl/lezen/analyse/waarom-media-seksueel-wangedrag-schrijven-als-het-over-verkrachting-gaat/>)

en een 'seksrel'. Maar zelfs na de gebeurtenissen van The Voice, lijkt de term 'seksrel' geen taboe binnen verslaggeving. Onder andere recente bevindingen, vestigt OneWorld de aandacht op AD's krantenkop van maart met "Seks rel rond pastoor kan Schotse premier Sturgeon de kop kosten" of, zoals Volkskrant-columnist Jean-Pierre Geelen ooit schreef: "Van alle rellen, klinkt de seksrel verreweg het beste. We vinden het erg leuk."

In conclusie, heeft dit verkennende onderzoek aangetoond dat verslaggeving over GBV in de Nederlandse media nog niet vrij is van schadelijke gendernormen en stigmatisering. Hoewel dit rapport een eerste checklist voor 'good reporting' biedt en zich richt tot een aantal terugkerende tekortkomingen in verslaggeving methoden, staat de GBV CoP open voor meer suggesties en ideeën om door co-creatie meer te leren op dit gebied.

Voorbeeld van krantenartikel over GBV uit De Gelderlander – de titel is gewijzigd nadat er veel kritiek werd ontvangen

▲ © Thinkstock

Gedwongen seks tussen neef (18) en nichtje (14) verscheurt familie

ARNHEM - Twee gezinnen van een Turkse familie in Arnhem zijn verscheurd geraakt nadat een neef van 18 seks had met zijn nichtje van 14. Tot teleurstelling van het meisje en haar vader houdt de officier van justitie het bij een voorwaardelijke gevangenisstraf en een 'forse taakstraf'.

Bijlage A. Checklist 'good reporting' toegelicht

Voorkomt de verslaggeving verdere schade/traumatisering. Heeft het artikel:

- Schadelijke details weggelaten?
 - Persoonlijke details, zeer gedetailleerde beschrijvingen van geweld, tonen die overkomen als suggestief voor 'schuldig'
- Informatie die het slachtoffer identificeert weggelaten?
 - De persoonlijke informatie van het slachtoffer maar ook bijzonderheden van het misdrijf, zoals het gebruik van het wapen, locatie of details van de dader.
- Het geweld benoemd voor wat het is?
 - Geen vage en vermijdende omschrijvingen gebruiken, maar de juiste terminologie van het geweld: "geweld tegen vrouwen", "huiselijk geweld", "psychologisch geweld"
- Beeldspraak vermeden van stereotypering of verdere schade?
 - Vermijd beelden die slachtoffers hun macht ontnemen of infantiliseren, zoals 'gebalde vuisten' of 'angstige vrouwen'

Is de verslaggeving accuraat en gepast? Heeft het artikel:

- Vermeden de gebeurtenissen sensationeel te maken?
 - Krantenkoppen/afbeeldingen die de ernst van het geweld weergeven
- Actieve taal gebruikt om het geweld te beschrijven?
 - Bijvoorbeeld: "Man mishandelt zijn vrouw" in plaats van "vrouw is mishandelt"
- Respectvolle taal gebruikt?
 - Tonen die kunnen overkomen als suggestief voor 'schuld' door het slachtoffer
- Experts erbij betrokken?
 - Zoals: advocaten van slachtoffers, academici, relevante organisaties
- Statistieken gebruikt?
 - Bijvoorbeeld over de prevalentie van geweld
- Nuttige informatie zoals hulplijnen gebruikt?
 - Bijvoorbeeld hulplijnen waar anderen terecht kunnen om hulp te krijgen

Bijlage B. Articles included per newspaper

Link naar de spreadsheet met alle artikelen die zijn opgenomen in dit onderzoek:

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1cmXeaUepn5idwtqZdXct2yIm2LuJ2A3F4rsykpKqYWg/edit?usp=sharing>

Bijlage C. Voorbeelden van 'good reporting'

1.

Krant: NRC, 15-03-2021

Type: Opiniestuk/Nieuwsbericht

Titel: 'Seksuele vorming op school vaak heterogericht'; Seksueel geweld

... Dat online dating voor veel jonge homo's een belangrijke bron is om seksuele ervaringen op te doen, bleek ook uit het artikel dat NRC zaterdag publiceerde in samenwerking met Het Parool. Daarin beschuldigen twintig jonge mannen de directeur van cultureel platform Moam in Amsterdam van gewelddadig en **seksueel** grensoverschrijdend gedrag.

...Uit het meest recente Seks onder je 25ste-rapport, een periodiek onderzoek door Rutgers, het Kenniscentrum seksualiteit, en Soa Aids Nederland, kwam in 2017 naar voren dat 44 procent van homojongens tussen de 17 en 24 jaar recent seks had via een datingapp. Bij heterojongeren was dat 6 procent.

...Aan de basis van **seksueel geweld** bij online dating ligt vaak een groot machtsverschil, waarbij daders hun leeftijd, sociale positie of mentaal dan wel lichamelijk overwicht uitspelen. De twintig mannen die de Moam-directeur beschuldigen, noemen daar diverse voorbeelden van. De in de meeste gevallen aanzienlijk oudere modeman zou hen in zijn huis hebben opgesloten, zijn positie in de modewereld hebben uitgespeeld of hen anderszins tot seks hebben gedwongen.

2.

Krant: AD, 25-08-2021

Type: Nieuwsbericht

Titel: Tilburgse kappers gaan op blauwe plekken letten, primeur in aanpak huiselijk geweld

Kappers in de regio Tilburg gaan helpen om huiselijk geweld te signaleren. De aanpak is nieuw in Nederland. Kappers ontmoeten hun klanten regelmatig, vaak jaren op een rij en hebben daardoor een relatie opgebouwd. Zij zien dus als het met iemand niet goed gaat, stellen Sterk Huis en de Taskforce Kindermishandeling.

Reden om ze te betrekken bij de aanpak van huiselijk geweld of kindermishandeling. Want dat hoort volgens de instanties niet alleen op het bordje te liggen van de zorgprofessionals. Samen met Coördinatiepunt Trainingen vindt in oktober de eerste training plaats bij kappersbedrijf John Beerens. Hij zet zich als vrijwilliger al jaren in voor Sterk Huis en werkt graag mee aan het initiatief. "Zodat ik kan helpen om geweld binnen gezinnen te stoppen." Gewoon babbelen, niet te zwaar maken...

..Jaarlijks hebben in Nederland tussen de 200.000 en 230.000 mensen te maken met ernstig of herhaald huiselijk geweld. Ruim 100.000 kinderen

per jaar zijn slachtoffer van kindermishandeling. Haans: “En dat is nog maar het topje van de ijsberg, heel veel is niet bekend. Slachtoffers zitten vaak in een afhankelijkheidsrelatie en hebben iemand anders nodig om ze eruit te halen.” Een kapper kan zo iemand zijn. Uit onderzoek door Sterk Huis onder slachtoffers van huiselijk geweld wordt de kapper vaak genoemd als iemand die ze vertrouwen en aan wie ze hun verhaal willen doen. In de toekomst wil het Coördinatiepunt Trainingen, waar Sterk Huis onderdeel van is, de training ook aanbieden aan andere beroepsgroepen zoals schoonheidsspecialisten, tandartsen en fysiotherapeuten.

3.

Voorbeeld van beeldspraak die verdere schade en stereotypering vermijdt

Krant: De Trouw, 19-04-2021

Type: Nieuwsbericht

Titel: Tijd voor nationaal actieplan tegen seksueel geweld

Annex D. Terminology Recommendation for AD

*Please note that this text below cannot be published or used for anything else. This is a recommendation to be incorporated in the style guide of the AD newspaper. On 27-01-2022, this recommendation was not yet accepted/included.

Femicide/vrouwenmoord

Naar aanleiding van een verzoek van de hoofdredactie heeft de stijlboekcommissie zich gebogen over de vraag welke omschrijving we gebruiken voor de moord op een vrouw in onze publicaties.

Volgens critici, bijvoorbeeld onlangs in de Rotterdamse gemeenteraad, blijft het verschijnsel momenteel onderbelicht doordat media, zoals onze kranten, stelselmatig verbloemende termen gebruiken, als ‘gezinsdrama’, ‘familiedrama’, ‘tragedie’ of ‘crime passionel’.

Enerzijds hoeven wij als krant ons qua woordkeus niet te richten naar de wensen van bijvoorbeeld belangengroeperingen die bepaalde zaken onder de aandacht willen brengen, of juist niet (zie de bijgevoegde column van Leon van Heel). Aan de andere kant snijdt de kritiek wel hout: de bovengenoemde termen zijn inderdaad verbloemend en suggereren dat het gaat om een drama waar alle betrokkenen door worden getroffen, terwijl doorgaans sprake is van een dader en een slachtoffer en het gaat om moord of doodslag (zie de column van Linda Akkermans).

In principe is de beschrijving ‘moord’ in alle gevallen adequaat: er is in principe geen verschil tussen een moord op een vrouw of op een man. Het gaat om hetzelfde misdrijf.

Aan de andere kant blijkt uit recente berichtgeving dat de moord op vrouwen, met name gepleegd door ex-partners, een reëel maatschappelijk probleem is. Het omgekeerde, de moord op een man door een vrouwelijke ex-partner, komt veel minder vaak voor. Hier is dus sprake van een maatschappelijk fenomeen, waarover we dus ook berichten. In dat kader is het dus te verdedigen om hiervoor een speciaal woord te gebruiken: dit kan vrouwenmoord zijn, of femicide.

Ons advies is:

- Vermijd gezinsdrama, familiedrama en crime passionel als het gaat om moord op een vrouw en/of kinderen.
- ‘Moord’ of ‘doodslag’ is een term die altijd adequaat is als het om dit misdrijf gaat.
- Het woord ‘vrouwenmoord’ of ‘femicide’ (evt ter afwisseling) kan ook worden gebruikt, zeker als het niet gaat om een specifiek geval, maar om het fenomeen dat vrouwen door (ex-)partners of familie worden gedood.

Share-Net
Netherlands
The Knowledge Platform on
Sexual and Reproductive Health & Rights

Mauritskade 63
1092 AD Amsterdam
The Netherlands

P.O. Box 95001
1090 HA Amsterdam

T: +31 (0) 20 56 88 701
E: info@share-net.nl
www.share-net.nl